trium solum [1] præcedensque dignitas [2] restituta sit, potestas tamen patria [3] repetita non videtur.

De reditu, De militia, De existimatione.

7. Imp. PHILIPPUS A. & PHILIPPUS C. Cassio.

GEneralis indulgentia nostra reditum [4] exulibus seu deportatis tribuit [5]: non etiam loca militiæ [6] pridem adempta concessit, neque [7] integram atque illibatam existimationem reservavit.

De servis.

8. Impp. VALERIANUS & GALIENUS AA. Seleuco PP.

FRustra [8] adhuc servum [9] esse tui juris existimas, qui in metallum damnatus, pœna ejus postea liberatus est. Per hujusmodi enim indulgentiæ occasionem integrari dominium prius non placuit: verum idcirco tamen impune tibi eum Præses provinciæ injuriosum esse [10] non patietur. Quod si quid rerum tuarum tenet, Procurator vobis judex erit: fisci enim cœpit esse mancipium.

De patria potestate.

9. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. Restitutæ & aliis.

SI pater vester in insulam deportatus, generali indulgentia restitutus est, nec ut liberos in [11] potestatem reciperet, specialiter [12] impetravit: in dubium non venit, Hereditatis commodum per vos ei acquiri, quos sententia contra eum prolata patresfamilias effecit, nequaquam potuisse.

De effectu indulgentia.

10. Iidem AA. & CC. Demetrio.

CUm indulgentia nostra interveniente sis reversus ad lares tuos, frustra vereris, ne ex annotatione Præsidis, quæ jam abolita est, calumniam [13] patiaris.

De lite ante deportationem mota.

11. Iidem AA. & CC. Philippo.

CAsus ejus, qui fundi moverat quæstionem, & ex benignitate nostra facta [14] in eum cum bonis restitutio, statum pristinum caufæ non immutavit.

De ære alieno.

12. Iidem AA. & CC. Tryphoni PP.

SI deportationis sententiæ veniam indulgentia nostra consecuta suam recepit [15] substantiam, se protegere sceleris pœna contra [16] creditores, quominus jure debitum solvat, improbe conatur.

De patria potestate, & ejus effectibus. 4. De bonis, dignitate, & patria potestate.

13. Imp. CONSTANTINUS A. ad Maximum P. U.

IN [17] quæstione testamenti, quod deportati filius remeante patre fecisset, remotis Ulpiani, atque Pauli notis, Papiniani placet valere sententiam, Ut [18] in patris sit filius potestate, cui [19] dignitas, ac bona restituta sunt.

§. 1. Ita [20] tamen, ut gesta per filium, cujus consilia legitima ætas firmaverat, rata sint, eodem in potestatem patriam redeunte, ne eorum rescissio efficiat (quod est maxime absurdum [21]) eodem [22] tempore nec in patris, nec in sua quemquam fuisse potestate. §. 2. Minores enim ætate jure quicquam agere prohibentur. Quibus si damnato patre tutor datus est, necesse est ut ab officio suo recedat, regresso eo, quem non solum nomine [23] redire, sed etiam officium [24] suum nulla pravitate corruptum liberis præbere oportet, ut eorum bona tueatur, & augeat. Nam [25] si patria potestate ad [26] corrumpendi, atque effundendi patrimonii licentiam aburatur: ut furioso, ac dementi, itemque prodigo [27], libidinum omnium, vitiorumque servo, non est eorum pecunia committenda: [quin] ab administratione fugiat, neque tutor esse desinat, omniaque minoris dispendia suis ipse damnis præstet. Sententia vero deportationis nullo patrem præjudicio diminuat. §. 3. Quem si comperta integritas, ut naturæ, ita officio liberis restituerit, ei gubernacula [28] rerum tradenda sunt, cujus ad imitationem publici juris provisa custodia est. Quæ nisi bonis patribus detur, luctuosior erit [filius] reditus, quam discessus.

§. 4. Ideoque tantum [29] ad restitutionem indulgentia valeat, quantum ad correctionem sententia valuit: utque *deportationis* ipsum per se [30] nomen [31] rerum omnium spoliatio est: ita indulgentiæ restitutio [32], bonorum [33] ac dignitatis, uno nomine amissorum omnium sit recuperatio. Et filii emancipationem a patribus officiis petant: ut libertatem non damnationis, sed lenitatis paternæ testem habeant. Dat. 18. Kalend. Octobr. *Sirmii*, CRISPO 2. & CONSTANTINO 2. CC. CONSS. 321.

14. 34.

Explicatus est Codicis DN. Justiniani PP. A. Repetitæ prælectionis liber nonus.

1 Indulgentia generalis patriam restituit. vid. *d. l. 7.* 2 Indulgentia generali fama non restituitur. *l. 3. §. de generali abolitione.* 3 Indulgentiam generalem consecutus liberos suos in suam potestatem non revocat. vide Sfortiam Oddum *d. tract. de restit. quæst. 94. art. 3.* 4 Indulgentia generalis patriam & in eam reditum tribuit. *ut hic, & l. 4. 5. 6. supr. eod.* adde Sfort. Oddum *d. tract. de restit. quæst. 94. art. 2.* 5 Indulgentia generalis, neque militiam, neque famam restituit. *6. Synops. Basil. 3. ex lib. 60. tit. 38. cap. 11.* adde *d. 3. supr. de generali abolit. l. 10. in fin.* 7. *eod.* Ideoque si generali principis indulgentia redierint omnes relegati & deportati, neque militias suas recipient, & infames manebunt. *Syn. d. loco.* 6 Restitutis a pœna, servi non restituuntur. 7 Vide quæ scripsi ad *leg. 3. supr. de generali abolitione.* 8 Indulgentia generali domino concessa, non restituuntur ei servi fisco commissi ex deportatione ipsius domini. 9 Servi restituti, dominis injuriosi esse non debent. dixi ad *leg. 13. in fin. supr. de pœnis.* 10 Restitutio jus patriæ potestatis non restituit, nisi specialiter jus potestatis restitutum fuit. *Ecl. dilectors, c. 13.* adde *leg. 6. supr. eod.* aut dignitas ac bona sint restituta. *l. 13. in pr. J. eod.* 11 Præses non deportat, sed deportandum adnotat, eamque adnotationem plerumque sequuntur principes. *l. 6. §. 1. ff. de interdict. & relegat.* 12 Vide *l. 2. in fin. supr. eod.* 13 Restituti adversus præsidis adnotationem status in dubium revocari non debet. 14 Dixi ad *l. 5. supr. eod.* adde *l. 21. ff. de verb. signif.* 15 Dixi ad *leg. 4. supr. eod.* 16 Restitutus in integrum, non potest uti beneficio restitutionis in fraudem creditorum.

17 *l. unic. C. Theod.* 18 Patriam potestatem recuperat deportatus, cum primum restitutus est. 19 Dixi ad *l. 9. supr. eodem.* 20 Restrictio regulæ: facit *lex 8. ff. de pact. dotalib.* atque ita restituta patria potestate deportato restituto, quæ intermedio illo tempore gesta sunt, per ejus filium rata sunt. 21 Absurditas vitanda. 22 Contraria duo simul con urrere non possunt. Nec enim quis potest esse eodem tempore sui juris, & in alterius potestate. 23 Nomine tantum restitutur patriæ potestati, qui administrationem rerum filii non recuperat: quique ad ejus bonorum administrationem non restituitur. 24 Patris officium est, res liberorum recte administrare. 25 Restituta alicui patria potestate, restituitur eidem jus administrandorum bonorum, si modo legitimæ administrationis capax sit. 26 Adde *l. 50. ff. ad SC. Trebell.* 27 Prodigus libidinum, omniumque vitiorum servus, *ut hic*, neque modum, neque finem expensarum habens, bona dilacerans atque dissipans. *l. 1. ff. de curat. fur.* everfor. dixi ad 1. *Caje ult.* his addatur elegans prodigi descriptio ex Paul. 3. *sent. 4. §. 7.* 28 Vide quæ scripsi ad *l. 11. ff. de verb. oblig.* 29 *l. 6. §. 12. ff. de injusto rupt. & irr.* 30 Nominis vis spectanda. 31 Deportatio, rerum omnium spoliatio. 32 Indulgentia bonorum, dignitatis restitutio. his adde, quæ de verbo *restituendi* scripsi ad *l. 35. l. 75. ff. de verb. signi. l. 173. §. 1. ff. de reg. jur.*
33 Vide quæ scripsi ad *l. 2. supr. eodem.*
34 Deest hic constitutio, quam vide apud Cujac. 20. *observ.* 31.

D. JUSTI-

D. JUSTINIANI
SACRATISSIMI PRINCIPIS, PP. A.
CODICIS,
REPETITÆ [1] PRÆLECTIONIS,
LIBER DECIMUS. [2]

TIT. I. [3]

DE [4] JURE [5] FISCI [6].

De donatione præcedente obligationem fiscalem.

1. Imp. ALEXAND. A. Attico, & Severo [7].

SI prius [8] quam fisci rationibus pater vester obligaretur, perfectam [9] prædiorum donationem [10] fecisse fuerit probatus: quod citra fraudem creditorum gestum est, non rescinditur [11].

De computatione a Tabulariis facta.

2. Imp. GORDIANUS A. Serenio [12].

INstar rei judicatæ obtinere minime [13] potest computatio a Tabulariis [14] facta: nisi sententia Procuratoris [15] fuerit comprobata.

De venditione in fraudem fisci.

3. Idem A. Atticæ.

SI minori [16] pretio, quam res est, aperta fraude [17] emptoris vel gratia, quæ obligata sunt fisco [18], venierint: aditus Procurator [19] meus debitam quantitatem inferenti [20] restitui ea prædia jubebit.

De metroicis.

4. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Niceti [21].

CErta forma super metroicis [22] data est, qui jussu Principis in aliam civitatem translati sunt. Nam prædia [23] eorum, quæ antequam demigrarent, habuerint, si ab eis [24] distracta non essent, fisci rationibus vindicari januridem decretum est: nisi aliud speciali præcepto Augusta majestas decrevit. Ut igitur a Principibus salubriter statutum est, ita salvis his quæ utiliter placuerunt, parentibus [25] heredes eos existere minime oportere, nulla legis sanctione statutum est.

De bonis non capiendis sine autoritate Principis.

5. Exemplum sacrarum literarum eorumdem AA. ad Flaccum.

PRohibitum [26] est, cujuscunque bona, qui fisco locum fecisse existimabitur, capi, priusquam [27] a nobis forma fuerit data. Et ut omni provisionis genere occursum sit Cæsarianis [28], sancimus licere [29] universis quorum interest, objicere manus his qui ad capienda bona alicujus venerint, qui succubuerit [30] legibus: ut etiamsi Officiales ausi fuerint a tenore datæ legis desistere, ipsis privatis resistentibus, a facienda injuria arceantur. Tunc enim is cujus interest bona alicujus non interpellari, Officialibus volentibus ea capere, debet acquiescere, cum literis [31] nostris, cognoverit non ex arbitrio suo Cæsarianos (id est Officiales) ad capiendas easdem venisse facultates: sed justitiæ vigorem [32] id fieri statuisse.

Si non suo tempore agatur.

6. Imp. CONST. A. ad provinciales [33].

JUstas etiam, & quæ locum habent, fisci actiones præcipimus concremari [34], ob hoc solum, quod suis [35] temporibus prolatæ non sunt: ut [36] jam [37] calumniæ privatorum eo saltem arceantur exemplo, quo justas fisci lites fiere præcipimus. Dat. 3. Kal. Jun. CONSTANT. A. 5. & LICINIO CC. CONSS. 319.

De bonis lite pendente non occupandis, si post rem secundum fiscum judicatam interversum quid fuisse apparuerit.

7. Idem A. ad Volusianum P. U. [38].

DEfensionis [39] facultas danda est his quibus aliquam inquietudinem fiscus infert: cum facultates eorundem adhuc [40] controversia pendente inquietari describique fas non sit. Ubi ergo controversia extiterit, fisco alicujus patrimonium vindicante, apud eum [41] omnibus facultatibus constitutis cognitio ventiletur [42]: ut cum rei exitus debere eas vindicari [43] probaverit, tunc demum res persequi liceat, & super modo facultatum ac rerum interrogationem haberi, quæ per conditionales [44] servos investiganda est: ut si quid subtractum [45] fuerit, exigatur, & extrinsecus integrum tantum [46] aliud multæ nomine, quantum fuerat per fraudem ablatum. † Sane in hujusmodi quæstione, si Cæsariani [47] nomen inciderit, ad usurpationem constitutionis istius non debebit accedere [48]: siquidem consuetudo fraudum, quibus prædicti [49] omnia temerare consueverunt [50], exceptionem eorumdem meruit [51]. Dat. prid. Kalend. *Sirmii*, CONSTANTINO A. 7. & CONSTANTIO CC. CONSS. 326.

1 Al. *Ex repetita prælectione.* 2 Juris fisci vocabulo etiam privilegium fisci comprehenditur, *l. Aliianus. ff. de manumiss. l. 2. supr. de privil. fisci.* qui titulus an, & quid a nostro hoc differt, docebit te Cujac. *hic.* præter quem etiam ad hos tres libros posteriores scripsere Plateanus, Penna, Palvæus, Pyrrhus Anglebermæus & Alciatus. porro fiscus est cophinus sive sporta, ejusque appellatione non sacrum tantum ærarium, id est, sacræ largitiones sive thesauri continentur, de quibus proprie fiscus dicitur, *l. 3. §. de quadr. præscr.* sed & privatum, id est, res & largitiones privatæ Augusti vel Augustæ, *l. 1. J. de locat. prad. civil. l. 1. J. de collat. fund. fisc.* vide *l. 9. hoc tit. J.* Mod. 3 Titulus hic generalis est: de privilegio vero fisci 8. specialis, ut quo de speciali hypotheca fisci tractatur. 4 Addebant veteres, *& populi.* & Paul. *lib. 5. sent.* 12. sic Lampridius *in Alexandro* scribit, *eum leges de jure fisci & populi moderatas & justas tulisse.* Cont. 5 Id est, privilegio, adde 7. *tit. 73. supr. eod.* 49. D. 14. Fiscus num eodem modo restitutur in integrum, ut minor & Ecclesia: & sic hi tres in restitutionibus comparantur, si per suos gestores & procuratores damnum senserint? Comparantur. *Pyrrhus l. 6. J. eod. Gloss. l. fi curator 5. in fin. ff. de jure fisci. l. sub specie 4. supr. de re jud. l. un. J. de sent. adversus fisc. latis l. Imperatores 35. ff. de re judic. cap. auditis. x. de in integ. restit.* vid. Everard. *loco a minoribus ad fiscum.* 64. de sententia vide, quæ scripsi ad *l. 3. supr. in quibus caus. in integr. restit.* de mora *l. 14. supr. de procurat.* Goth. Ad hunc tit. vid. Boss. *tit. de fisco & ejus privileg.* Alciat. & Cujac. Ant. 6 Id est, ærarii, tam sacri, quam privati. *l. 9. J. eod.* Porro fiscalium originem ita veteres quidam repetunt a provinciarum inter Principem & Populum partitione: quasdam enim Imperatoris, quasdam pop. Romani factas fu ſie, ut ex earum provinciarum reditu haberet P. Romanus aliquid, quod in rem suam, proprioſque usus verteret, & hæc fiscalia seu publica appellata, quæ pleno jure dominii populi essent, ita ut ea etiam alienaret pro suo arbitratu. Cæterum ut P. Romanus, ita civitates reliquæ quasdam etiam res peculiares habuere, fundos pura, servos & similia: quibus administrandis, imo etiam alienandis, a principe idoneus quis præficiebatur. Quin hujusmodi res quoque in dominio cujusque civitatis erant, ut priores iliæ in P. Romani: hæc tantum differentia fuit, quod quæ P. Romani res erant, fiscales & publicæ proprie: quæ civitatum, proprie civiles, impropriæ vero publicæ & fiscales dicebantur. 1 Harm. 2. §. 46. Suet. *in Aug.* 7 *Hujus legis inscriptio sic ex manuscript. l. reponenda est.* Impp. Severus & Antoninus AA. Attico & Severo. *al.* Sereno. 8 Adde *l. 10. §. 1. ff. quæ in fraud. cred. l. 4. supr. de privil. fisci.* Quid si quis eadem die cum alio contraxit, qua cum fisco? Fiscus præfertur, si cum privato contractum fuerit titulo lucrativo, *ut hic*, secus si onerofo. Ripens. ad *l. 10. ff. de pign. n. 8.* Fraus enim facilius præsumitur adversus fiscum in causa lucrativa, quam onerosa. *l. 1. §. si quis in fraudem 12. ff. si quid in fraud. patroni.* Goth. Donatarius a fisco conventus hypothecaria, in dubio probare debet donationem præcessisse, ut absolutio sequatur Rip. *ad l. si debitor, n. 7. ff. de pignoribus.* Hannibal de Cano. *ad l. post contractum. ff. de donat. num.* 43. 45. & 47. Camil. Visit. *ad l. 1. ff. solut. matr.* præter quos adi etiam Ægidium Bossium *in tit. de fisco & ejus privilegio fol.* 377. Mod. 9 Perficitur vulgo donatio traditione vel mancipatione: in filios, etiam nuda voluntate. *l. 4. C. Theod. de donat.* Cujac. *hic.* 10 Vid. *l. 9. §. fed in his. supr. de bonis proscript.* 11 *Sub.* Paulina: at non hypothecaria vel in factum, quarum neutra resistitoris. Cuj. 12 Al. *Serenio.* 13 Potest igitur retractari. 14 Tabularii qui, dixi ad *l. 7. J. de exact. tribut.* Goth. Tabularii eorum, quæ publico inferantur & debentur, rationes conficiunt. *l. 1. & l. miss. J. de exact. tribut. l. 2. J. de numer. l. 1. J. de immun. nem. conc. l. 1. J. de censib.* Vide autem Coral. *lib. 3. miscell. c. 11.* Mod. 15 Qui & rationalis. 16 Vid. Cujac. 16. *obs.* 29. 17 Aliud si bona fide. *l. 1. J. ne fiscus.* 18 Id a fisco, id est, procuratore vel officio eius. 19 Imo præses. vid. *l. pen. ff. de rescind. vendit.* 20 Vid. *l. 16. supr. de rescind. vendit. l. 2. J. de fide & jur. hasta. Tit. 3. h. l. 1. supr. de præscr.* 30. *ann. l. 9. ff. de rescind. vend.*
21 Mucatraulo, ut *supr. l. 7. ff. de rescind. vend.* 22 Al. *Metoecis*, Recte. *Metoeci* sunt coloni & incolæ, qui ex una civitate in aliam migrant, jussu principis, *ut hic. l. 12. in fin. ff. de excusat. tut.* Dixi ad *tit. ff. ad munic. & de incolis.* Goth. Suidas *metoecos* dici eos tradit, qui extra patriam habitant; & tributum quod ab his persolvitur *metoecium.* erantque Athenis olim *metoecia* festus dies, ob receptos in civitatem colonos. Cæterum constitutur hac lege; ut τῶν μετοίκων prædia in fiscum redigantur, quæ ab eis distracta non fuerint; nisi specialiter id eis Princeps concesserit, ut ea sibi retineant: sic tamen, ut non arceantur a successione parentum in ea civitate relictorum, ex qua emigrarunt. Unde & postea sibi ex successione in eadem civitate bona acquirere possunt, ex alia causa forsitan non æque, *arg. l. milites. ff. de re milit.* adde Forcatulum *Neyoman. jur. diaeteg.* 18. Mod. 23 Prædia incolarum (qui hic μέτοικοι) quæ antequam migrarent justu principis habuerunt in fiscum redigenda, nisi princeps id eis concesserit, ut ea sibi retinerent. 24 Al. *his.*
25 Metœci non arcentur a successione parentum in ea civitate relictorum, ex qua migrarunt.
26 Nunciis principis non creditur sine literis. *Bart.* 27 Officiales procuratoris Cæsaris bona caduca occupare non possunt, sine auctoritate principis. 28 Cæsariani officiales procuratoris Cæsaris, dixi ad *l. 10. ff. de publicanis.* Goth. Qui & *Catholicianis* dicuntur *in l. pen. §. ult. supr. de bon. proscript.* quemadmodum procurator ipse *Catholicus* sæpe in lib. Βασιλικῶν appellatur. *Mod.* 29 Resistere licet officialibus & Cæsarianis, bona caduca occupantibus sine jussu Principis, atque ita permittitur cuique injuriosos conatus eorum prohibere, si quid injuria facere cœperint aut voluerint; licet, inquam, id iis, quorum interest, *ut hic.* Tenentur quoque injuriæ. Paulus *l. 5. sent.* 12. §. 6. Quoties sine autoritate judicati officiales aliquas bona occupant, vel describunt, vel sub observatione esse faciunt, adito procuratore injuria submovetur: & hujus rei autores ad P. Prætorio puniendi mittuntur. Goth. Vid. Marci *decis.* 772. Anton. Fab. *ad Cod. l. 7. tit. 20. defin.* 15. Pece. *de jure sistendi cap.* 22. & 23. S. L. 30 Legend. *qua succubuerint*, id est, cesserint in causa caduci.
31 Vid. *l. 1. supr. de manid. princ.* 32 Vigore. 33 *C. Theod. eod. tit. l. 3.*
34 De igne & ignis pœna, vid. *l. un. supr. de Nili aggerib.* 35 Fisci actiones intra suum ac legitimum tempus instituendæ: post tempus legitimum, moveri non possunt.
36 In C. Theod. deest, *ut*, & sic novus versiculus incipit, *jam. Gr.* Goth. τὸ ὡς, inducit etiam Cujacius: qui ait sententiam hanc esse: Si abolenitur justæ fisci lites præscriptione temporis, quid fiet de injustis & calumniosis privatorum litibus? *Mod.* 37 Si fisci litibus etiam justis præscriptio objiciatur, quanto magis injustis privatorum objici poterit & debet.
38 *C. Theod. eod. l. 5. de iunt.* 39 Id est, reclamandi copia. adde *l. 46. ff. eod. & 1. Harm. 2. §. 44.* 40 Conventorum a fisco bona, pendente ipsa lite neque deforibi, neque distrahi debent. Possessio apud reos remanere debet, *ut hic.* nisi officiales sint procuratores Cæsaris. *vers. sane. J. eod.* 41 Possessorem. 42 *Sub.* apud rationalem.
43 *Vindicare, in C. Theod.* 44 Conditionales tabularii, hinc conditioni addicti & mancipati, adeo ut non possint ad aliam aspirare militiam vel dignitatem. dixi ad *l. 11. supr. qui potiores.* 45 Al. *ei fuerit.* 46 Et sic duplum, ut *l. 46. §. 1. ff. eod.* Imo quadruplum, ut *l. 8. J. eod.* dixi ad *l. 45. §. 13. ff. eod.* 47 Cæsariani seu officialis Procuratoris Cæsaris a fisco conventi bona, statim seu ab initio litis ipsius motæ, a fisco possidentur, vel alio nomine? Præsumptionem malæ fidei, possessionis consuetudo fraudem inducit. *in fin. J. eod. l. 2. C. Theod. de bonis vacantibus.* 48 Al. *Abstidere.* 49 Al. *prædicta.*
50 Præsumitur mala fide possidere, qui con uevit alium fraudare. Jus id in τῆς παρεφόρου seu præsumptione est, ut notant Græci, teste Cujacio ad *Novell. 22. in fin.* Hinc colligunt, publicæ rei administratores, qui ad illud munus inopes venerunt, si postea divites facti fuerint, ex publica pecunia divites factos fuisse præsumi, si modo id constante administratione, adquisierunt, non post redditas Reipublicæ rationes. adde, quæ dixi ad *l. 10. in fin. supr. arbitr. tutela.* 51 Meruerint, in C. *Theod.* al. *meruerunt.*

De